

seueram exactionem designat. Idem & carcer. Quod cōseruus procidit, & pollicetur se redditurum debitum, humiliationem, & promissionem satisfaciendi homini significat. Conserui qui contristati sunt, angeli dei, cōserui indigna passi, & pro uirili fratri satisfacere uolentis, deo offerentes memoriam: contristantur enim angeli, quādo contra diuinam imitationem, à qua ipsi nunquam egrediuntur, nō nihil homines moluntur. Seruus ille crudelis, & immisericors, & nequaquam diuinā æmulatus misericordiam, uocatur à domino suo per mortem. Ira domini eius, diuina uindicta est. Tortores, demones, & pœnæ ultrices. Locus tormētorum, infernus, unde nunquam quisquam est exiturus, si sit inexprabile delictum: aut debitum tale, pro quo pœnis satisfieri non possit: alioqui enim satisfactoriæ pœnæ putantur. Sic deus nihil de quo non sit satisfactum, uel in hoc uel in altero mundo, sinere uult inultum. nisi enim aliquando misericordiæ dei, & iustitiæ eius posset esse satisfactum, non diceret: Tradidit eum tortoribus, quoadusq; redderet uniuersum debitum: ubi illud, quoadusq; tempus satisfactoriæ pœnæ designare uidetur. Ex quo etiā loco, purgationum loci coniectura sumitur. Ex his, quantum deus indulgit, patere potest parabolæ mysterium. Ex qua colligere possumus, deum adeò uelle nos erga fratres esse misericordiæ suæ æmulatores: quod nisi remittamus eis etiam ex animo quæ in nos peccant, exigua nimirum & pauca: neq; nobis remissurus est, quæ in eū peccamus, grauiā quidē, & multa: neq; aliter orandū præcepit, ut ipse remittat nobis debita nostra, nisi sicut remittimus debitoribus nostris: quibus qui fieri posset, ut non remitteremus peccata, quæ deus petentibus remisit. Simus ergo inuicē misericordes, ut à cœlesti patre nostro, cuius miseratiōes super oīa opera eius, misericordiā per filiū eius dominū nostrū consecuti, ipsum *Psal. 144.* cum eodē & spiritu sancto glorificemus, & nunc & in omnia secula seculorū. Amen.

CAPVT DECIMVM NONVM.

- H**ic factum est, cum consummasset IESVS sermones istos, 183
migravit à Galilæa, & uenit in fines Iudææ trans Iordanē:
& secutæ sunt eum turbæ multæ, & curauit eos ibi. ¶ Et ac 184
cesserunt ad eum Pharisei, tentantes eum, & dicentes: Si
licet homini dimittere uxorem suam quacunq; ex causa?
Qui respondēs, ait eis: Non legistis quia qui fecit hominem ab initio, ma-
sculum & fœminam fecit eos? Et dixit: Propter hoc dimittet homo patrē
& matrem, & adhærebit uxori suæ: & erunt duo in carne una. Itaque iam
non sunt duo, sed una caro. Quod ergo deus coniunxit, homo nō separet.
10 ¶ Dicunt illi: Quid ergo Moyses mandauit dari libellum repudiij, & dimit 185
tere? Ait illis: Quoniam Moyses ad duritiam cordis uestri permisit uobis
dimittere uxores uestras: ab initio autem non fuit sic. Dico autem uobis,
quia quicūq; dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxe-
rit, mœchatur. Et qui dimissam duxerit, mœchatur. ¶ Dicunt ei discipuli 186
15 eius: Si ita est causa hominis cū uxore, non expedit nubere. Qui dixit illis:
Non omnes capiunt uerbū istud, sed quibus datū est. Sunt enim eunuchi,
qui de matris utero sic nati sunt. Et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hoībus.
Et sunt eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnum cœlorū. Qui po-
test capere, capiat. ¶ Tūc oblatis sunt ei paruuli, ut manus eis imponeret, & 187
20 oraret. Discipuli autē increpabant eos. IESVS uero ait eis: Sinite paruulos

& nolite eos prohibere ad me uenire : talium est enim regnum cœlorum,
 188 ¶ Et cū imposuisset eis manus, abiit inde. Et ecce unus accedēs, ait illi: Ma-
 gister bone, quid boni faciam, ut habeā uitam æternā ? Qui dixit ei: Quid
 me interrogas de bono? Unus est bonus, deus. Si autem uis ad uitam ingre-
 di, serua mandata. Dicit illi: Quæ? IESVS autem dixit: Non homicidiū fa- 25
 cies. Non adulterabis. Non facies furtum. Non falsum testimonium dices.
 Honora patrem tuum & matrem. Diliges proximum tuum sicut teipsum.
 Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui à iuuetute mea, quid adhuc mi-
 hi deest? Ait illi IESVS: Si uis perfectus esse, uade, uēde oīa quæ habes, &
 da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo: & ueni, sequere me. Cum au- 30
 distet aut̄ adolescēs uerbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessio-
 189 nes. ¶ IESVS autem dixit discipulis suis: Amen dico uobis, quia diues dif-
 ficile intrabit in regnum cœlorum. Et iterum dico uobis: Facilius est came-
 lum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum cœlorum.
 190 ¶ Auditis autem his, discipuli mirabātur ualde, dicētes: Quis ergo poterit
 saluus esse? Aspiciens autem IESVS, dixit illis: Apud homines hoc impos- 35
 191 sibile est, apud deum autem omnia possibilis sunt. ¶ Tunc respondens Pe-
 trus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te: quid ergo erit
 nobis? IESVS autem dixit illis: Amē dico uobis, quod uos qui secuti estis
 me in regeneratione, cum sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sede- 40
 bitis & uos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Et
 omnis qui reliquerit domum, uel fratres, aut sorores, aut patrem, aut ma-
 trem, aut uxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum, centuplū ac-
 cipiet, & uitam æternam possidebit. Multi autem erunt primi, nouissimi: &
 nouissimi, primi. 49

ANNOTATIONES BREUES XXII. CIRCA LITERAM CAP. XIX.

4	dicentes * αὐτῷ ei	19	capere, capiat.	λυπῶμενος
6	qui fecit - hominem		χωρῶν, χωρεῖτο	tristitia affectus
8	in carne una	19	paruuli	34 cœlorum
	εἰς σάρκα μίαν		παυδία	τῷ θεῷ
	in carnem unam	20	ait - eis	dei
10	dimittere * αὐτὴν eam	24	interrogas de bono?	35 mirabantur
15	nubere		λέγεις ἀσαθῶν	ἕξεπλῆσοντο
	γαμῆσαι		dicis bonum	40 in regeneratione
	nuptias inire	24	unus est bonus, deus.	ἐμ τῇ παλιγενεσίᾳ
16	capiunt		οὐδὲ ἰς ἀγαθὸς εἰ μὴ	40 maiestatis
	χωρῶσι		εἶς, ὁ θεός	δόξης
	capaces sunt		nullus bonus nisi	43 centuplum
17	facti sunt		unus, deus.	ἑκατόνπλασιονα
	εὐνοχιδισαί	27	matrem * μητέρα &	plurale
	facti sunt eunuchi	29	Vende - omnia	45 possidebit
18	castrauerunt	31	tristis	κληρονομίαν
	εὐνοχισαί			COMMENTARIVS

COMMENTARIUS IN CAPVT DECIMVMNONVM.

Dominus per superiora Galilææ procedens uersus Bethabaram, eadem
 transiit flumine Iordane, qui terras illas præterlabitur, & exonerat
 in lacum Asphaltidem, à Galilæa peruēnit in Iudæam. Quod insinuat
 Matthæus, cum ait. ¶ Et factum est, cum consummasset IESVS sermo- 183
 nes istos, migravit à Galilæa, & uēnit in fines Iudææ trans Iordanem, &
 secuta sunt eum turbæ multæ, & curauit eos ibi. ¶ In Galilæa, in Tyro, & Sidone, in
 Samaria, in Iudæa, denicq; omnibus in locis ostendebat, & relinquebat dominus suæ
 pietatis, clementiæ, & beneficentiæ signa, ut omnes ad uitā inuiteret, & inuitatos addu-
 ceret: adduci autem sine fide nō poterant. Ideo omnes adducere uolebat ad fidem, &
 hanc quidem fidem, quod ipse esset, ut & uerè erat, CHRISTVS filius dei uiuī. Quod
 ut eius mirifica testabantur opera, ita & discipuli, & turbæ ipsæ credebant: sed Phari-
 sæi Marpesia caute duriores, nullis signis credere uolebant: adeò ut etiam auderent
 eum tentare, ut in aliquo possent eum, qui dei sapientia est, arguere. Quod exprimit
 Matthæus, dicens. ¶ Et accesserunt ad eum Pharisei tētantes eum, & dicentes: Si li- 184
 cet homini dimittere uxorem suam quacuncq; ex causa? Qui respondens, ait eis: Non
 legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & foeminam fecit eos? Et dixit:
 Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ: & erūt duo
 in carnē unā. Itaq; iam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo deus cōiunxit, homo
 non separet. ¶ Quanquam dominus cognoscebat Phariseos non studio discēdi, sed
 tētandi, & reprehendendi uenisse ad se: benignitatē tamē suam eis nō denegauit, sed
 ex. 1. & 2. cap. Geneseos omni cum modestia interrogationi eorum satisfecit. ubi. 1.
 cap. sic legitur: Et creauit deus hominem ad imaginem, & similitudinē suam: ad ima- 185
 ginem dei creauit illum, masculum & foeminā creauit eos. Et. 2. sic: Et edificauit do-
 minus deus costam, quam tulerat de Adam, in mulierem: & adduxit eam ad Adam,
 dixitq; Adam: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Hæc uocabitur ui-
 rago, quoniam de uiro sumpta est. Quamobrem relinquet homo patrē suum, & ma-
 trem, & adhærebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Quæ uerba, Quamobrem
 relinquet homo patrē suum, & quod sequit, uidetur euangeliū tribuere deo. Et recte
 quidē: nā & si in historia Geneseos hæc Adam loqui uideatur, loquebat tamē in spīri-
 tu, & spīritus dei erat qui hæc loquebat: nam cum mysteriū, quod loquebatur, fieret,
 dormiebat. Recte ergo intelligūtur esse uerba dei, tū quod factū erat, tū quod erat fu-
 turum enūciātis. Ex quibus uerè colligit dominus, uirum & uxore esse unam carnē,
 id etiam dicēte deo, & cōiungēte illos, ex quo probe sequitur, cum deus uirū & mu-
 lierem coniunxerit, illos hominē separare nō debere, neq; licere qualibet ex causa di-
 mittere uxorem. Ex uerbis dei, & opere eius CHRISTVS hanc suam doctrinā, ratio-
 nemq; duxit: cōtra quam quid ualere potest ratio quæ ab homine ducta sit? Attamē
 Pharisei contrā ex homine rationem adducunt, tanquam præponentes Mosē deo.
 Quod insinuat Matthæus per id quod subdit, dicēs. ¶ Dicūt illi: Quid ergo Moyse 185
 mandauit dari libellum repudiij, & dimittere? Ait illis: Quoniam Moyse ad duritiā
 cordis uestri permisit uobis dimittere uxores uestras: ab initio autē non fuit sic. Dico
 autem uobis, quia quicuncq; dimiserit uxorem suam nisi ob fornicationē, & aliam du-
 xerit, mœcha est. Et qui dimissam duxerit, mœcha est. ¶ De hac permissiōe libelli repudiij,
 quod hominis sit, non dei ordinatio, dictum iam est cap. 5. huius, numero. 43. Hæc
 aut solum ad duritiā cordis eorum, qui ea quæ dei erant & spīritus, sapere nō pote-
 rant, sed quæ carnis & cōcupiscentiarū, facta fuerat, utpotē licētiosa indulgētia: quæ
 à uiris dei, & secundum spīritum incedentibus reiicienda est. Porrò sententia domini
 quamuis diuinam habeat intelligētiam, ueritatēq; dura tamē uisa est discipulis, ut ait
 Matthæus, sic inquitēs. ¶ Dicunt ei discipuli eius: Si ita est causa hominis cum uxore, 186

Gen. 1.

Gen. 2.

- non expedit nubere. Qui dixit illis: Nō omnes capiunt uerbum istud, sed quibus datum est. Sunt enim eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt. Et sunt eunuchi, qui facti sunt ab hominibus. Et sunt eunuchi, qui seipfos castrauerunt propter regnū cœlorum. Qui potest capere, capiat. ¶ Cū dominus ait, Non omnes capiunt uerbū istud, scilicet quod non expedit nuptijs intēdere, sed quibus datum est: uirginitatis statum nuptijs præfert, sed nō omnes capaces sunt huius dicti: id enim hic significat *χωρῶσι*, capiunt. Qui ergo capaces sunt: Hi soli profecto, qui hoc à deo dono consecuti sunt, ne putetur hominis esse. ijs autē qui tales sunt, multo melius est nuptias nescire. at uero qui tales nō sunt, nihil obstat, quin eis ut plurimum nuptijs intendere expediat. Nō tamen omnes qui nuptijs nō intēdunt, diuinū hoc habent donū: nam nulli eunuchorū nuptijs intendūt. qui triplices sunt: quidā natura, ut qui sic nascuntur: quidā artificio, uel potius maleficio, ut execti ab hominibus: alij gratia, qui cū neq; natura, neq; maleficio sint eunuchi, se tamen castrant (gratia quidē ad hoc habita) propter regnū dei. & hi soli sunt, qui hoc cœleste donum nacti sunt, ut in carne uiuētes puritatē habeāt angelicam, & imitentur uiri quidem in sexu uirili CHRISTI IESU castimoniam: mulieres autē in sexu fœmineo uirginis matris, quæ deum peperit, uirginitatem. Sed hoc (inquit) nullus potest, quin ad id donum gratiamq; habeat. Verum est: sed qui gratiam habet omnimodam, is autē est deus: ijs qui ad hoc quantum possunt, student, & se præparant, hanc gratiam denegaturus nō est. Ideo hortatur nos dominus, ut quisque quoad fieri potest, studeat fieri capax. Hoc enim est quod ait, Qui potest capere, capiat: id est, Qui potest fieri capax, fiat capax: unum quēq; ad hoc studium inuitans. Quod cum dixisset dominus, qui erant in turba, fidem suam, & deuotionis affectum testātes, obtulerunt ei paruulos suos, ut illos sancta sua manu tangeret, & eisdē felicitate imprecaretur. Quod & hoc modo subdit Matthæus. ¶ Tunc oblati sunt ei paruuli, ut manus eis imponeret, & oraret. Discipuli autē increpabant eos. IESVS uero ait eis: Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me uenire: taliū est enim regnum cœlorū. ¶ Discipuli increpabāt, non pueros qui offerebātur, sed eos qui offerebāt. Quod ex Mar. 10. Marco cognoscitur, dicente cap. 10. Discipuli autē cōminabantur offerētibus. Quod autem id facerēt, ex eodem quoq; Marco indigne tulit dominus. Per pueros, paruuli spiritu designantur: quales maxime ad se uenire uult dominus. Quos si quis prohibeat, aut eis aliquod ingerat impedimētum ne ad eum ueniant, dei indignationē incurrit, cum nulla talibus ullo modo dari ad ipsū ueniendū impedimēta præcipiat, ut diuinum sentiant tactū, diuināq; benedictionē recipiant: quæ manuum tactus, & bona imprecatio designāt. tales enim sunt beati, taliumq; est regnum beatorum. Hoc illic de pueris præmisso mysterio, transijt inde dominus, ut ait Matthæus, inquit hoc modo. ¶ Et cum imposuisset eis manus, abiit inde. Et ecce unus accedens, ait illi: Magister bone, quid boni faciam, ut habeam uitā æternam? Qui dixit ei: Quid me interrogas de bono? Vnus est bonus, deus. Si autē uis ad uitā ingredi, serua mandata. Dicit illi: Quæ? IESVS autē dixit: Non homicidium facies. Non adulterabis. Non facies furtum. Non falsum testimonium dices. Honora patrem tuum & matrem. Et diliges proximū tuum sicut teipsum. Dicit illi adolescens: Omnia hæc custodiui à iuuentute mea, quid adhuc mihi deest? Ait illi IESVS: Si uis perfectus esse, uade, uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo: & ueni, sequere me. Cū audisset autem adolescēs uerbum, abiit tristis: erat enim habens multas possessiones. ¶ Is qui accessit, & dominū uocauit bonum, cum ait: Magister bone. & de bono interrogauit, cum ait: Quid boni faciam? & cum ipse nesciret quid esset bonum: dominus ex Marco & Luca respondit illi: Quid me uocas bonū? & hic etiam ex Matthæo: quid me interrogas de bono? Ac protinus instruit eū quid sit uerè bonū: nā unus est bonus, deus scilicet, ad quem unum respiciendum est, ut uita habeatur æterna. At qui illum

illum non attendimus, si mandata eius negligimus. Proinde dixit illi dominus: Si uis ad uitā ingredi, serua mandata dei, qui solus bonus, & uerē quidē bonus est. Adolescens autē respondit, se ea ab ineūte aetate obseruasse. Verum id falsum erat: cum plus amaret diuitias quā deum, plus terrena quā cœlestia. Ideo ut & eum falsum respondisse ostēderet, & à stulto liberaret amore, iussit dominus ut uēderet omnia quæ habebat, et daret pauperibus, & sequeretur se, ut thesaurum haberet in cœlo, quouis terreno potiozem. At ille stultissimus hominum, plus dilexit diuitias quā deū, plus terrenā & caducam uitā, quā cœlestem & aeternā. In quo subindicauit se non capere quid nomine boni esset intelligendū, cū diceret: Magister bone, et quid boni faciā? Et abiit tristis, nolens pro thesauro aeterno terrenas diuitias ad opera pia commutare. Cuius exemplo dominus ostendit quā periculosum sit, diuitem esse in hoc mūdo. ut prosequitur Matthæus, dicens. **¶** IESVS autē dixit discipulis suis: Amē dico uobis, quia diues difficile intrabit in regnum cœlorū. Et iterū dico uobis: Facilius est camelum per foramen acus transire, quā diuitem intrare in regnū cœlorum. **¶** Diuitem eum appellamus, qui amore diuitijs adhæret, aut habitis, aut certē quibus inhæret at habēdis, & in eisdem fidit: difficile autem est talem, uitā adipisci aeternā, quod est in regnum intrare cœlorum. nam anima amore uiuit, sed superno: hic autem amor, non supernus, sed infernus est. Sed & cum sit cuius amoru propriū, agglutinare eum qui amat rei amatæ: hic infelix amor, qui non nisi mortifera concupiscentia est, cor diuitijs tenacissime agglutinat: à quibus tamē nisi auellatur: quanquā satis nō est auelli, sed opus est insuper ut opposito amore deo (cui, ut inquit propheta, adhærere bonum est, & ponere in domino spem suam) agglutinetur, quod difficile est: ille non poterit intrare in regnum cœlorum. Quod adeo difficile est, ut facilius sit (quod ait dominus) camelum, siue rudentē nauticum intelligas, siue animal tuberosum, transire per foramen acus, quod de hoc uidetur penitus esse impossibile: de illo, admodū difficile: nam si exiguum silū uix transeat per foramē acus, quomodo funus adeo crassus, ut retinendis nauibus sufficiat, per illud transibit? Hac similitudine insinuat dominus salutem diuitū huius mūdi, esse propemodum impossibilē. Et cuius gratia? Certē nostræ salutis, ut auertat nos ab amore diuitiarum, & confidentia in eis, & conuertat ad dei amorem, & spem, plenamq; in eo fidutiā. His tamen auditis, mirati sunt discipuli: ut subinde aperit Matthæus, dicens. **¶** Auditis autem his, discipuli mirabantur ualde, dicentes: Quis ergo poterit saluus esse? Aspiciens autē IESVS, dixit illis: Apud homines hoc impossibile est, apud deum autem omnia possibilia sunt. **¶** Quia audierāt adolescentem non homicidam, non adulterum, non furē, non falsum testē: sed honorantem patrem & matrem, & diligentē proximū sicut seipsum, et hoc ab incunte aetate: ob id solum regno cœlorum priuatū quod diues esset: subit eos admiratio, qui fieri possit, ut quisquā saluetur, cum pauci inueniantur tam diligentes ut ille, diuinorum præceptorum obseruatores? Quorum admirationi satisfacit dominus, dicens nō esse tribuēdum potestati humanæ, quod quisquā saluetur, sed diuinæ: nam id quo ad homines impossibile est, deo autem omnia possibilia sunt. Proinde in eo solo fidamus, apud quem est nostræ potestas salutis, non in nobis ipsis, nō in nostra potestate, nō in diuitijs, & sic saluari poterimus: non nostra quidem, sed dei potestate: nec nostra sed dei uoluntate, qui uult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem uenire ueritatis. Hæc est unica uia salutis, quærere scilicet eum unicū qui uult & potest saluare: qui præcognoscitur fide, quæritur spe, & tangitur amore. At quia Petrus audierat dominum dicentem adolescenti, qui nimium hærebat diuitijs: Vade, uende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo: & ueni, sequare me. interrogat eum, quam gratiam recepturi sint, qui affectu reliquerunt omnia (etsi non uenderint ea & pauperibus erogauerint) & secuti sunt eum, cuiusmodi & ipse erat & cæ

189

Psal. 72.

190

teri, quos pro duodenario tribuum Israël numero, delegerat dominus. Cuius etiam interrogationi satisfacit dominus, referate Matthæo, dicens. ¶ Tūc respondens Petrus, dixit ei: Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid ergo erit nobis? IESVS autē dixit illis: Amē dico vobis, quod uos qui secuti estis me, in regeneratione, cū sederit filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & uos super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israël. Et omnis qui reliquerit domū, uel fratres aut sorores, aut patrē aut matrem, aut uxorē aut filios, aut agros propter nomē meū: centuplū accipiet, & uitā æternā possidebit. Multi autē erūt primi, nouissimi: & nouissimi, primi. ¶ Præmiū magnū, magnāq; gratia rependetur apostolis in altero seculo. nā qui in regeneratione, in noua baptismatis gratia, in ea natiuitate, quæ ex deo est, & filiorū dei (hoc siquidē esse *ωαλιγγενεσία*, manifeste aperit Paulus in epistola ad Titū, cap. 3) secuti dominū fuerāt, cū omnes homines resurgent, CHRISTO sedenti in sede maiestatis suæ coassidebunt, & iudicāti cōiudicabunt duodecim tribus Israël, quæ est uniuersa credentiū multitudo. quod magnā, quam in regno beatorū habituri sunt, præmiuentiam pariter & gloriam ostendit. Et qui eorū imitatione, quippiam cui immodico adhærebat amore, ut domū, fratres, sorores, patrē, matrem, uxorē, liberos, aut dominia, & possessiones propter amorē CHRISTI dimiserit, & eum secutus fuerit, centuplam gratiā in hoc mundo (ut Marcus & Lucas sentiunt) accipiet, & in altero uitam æternam. Sed inquires, acceperunt ne apostoli centuplū in hoc mundo? Etiam, implusquā cēties centuplū, si spiritū attēdas. Quot enim domos Petrus pro una aut altera quā dimiserat, inuenit in hoc mūdo? Quot Paulus? Si Petrus dimisit fratres aut sorores, quot milia fratrū & sororū spiritualiū inuenit? Si patrē aut matrē, quot spirituales & patres & matres nactus est, qui maiori eū charitatis & dilectionis affectu prosequerantur, quā unquam prosecuti fuerint pater & mater carnalis? Si uxorē, quot ei casto spiritu coniunctæ sunt? quanquā carnalis quocūq; uxor, cōiunx spiritualis ei effecta est, quem & sancto martyrio præcessit ad CHRISTVM. Si filias, quot illi fuere filie spirituales? At uero & Petronilla filia eius secundū carnem, filia spiritualis effecta est. quā non tantū dilexit, quia filia carnis erat, quā quia filia spiritus: quæ sacrata uirginitate filio dei, pro corruptibili marito, æternitatis sponsum consecuta est. Et quis non uidet ita esse in ihs, qui pro nomine IESV (nō enim dico pro nomine cuiusquam alterius) omnia reliquerunt, & ipsum uero ac flammante secuti sunt amore? dico autē uero: nam hic omnium maxime uerus est amor. si enim cuiusquam alterius te detineat amor, qui est affectus te ipsi agglutinans, nō sequeris CHRISTVM. etenim nullus affectus nisi CHRISTI, sequitur CHRISTVM. Et qui plus amat, alios præcedit: qui minus, sequitur. Hinc multi primi erunt nouissimi, ihs scilicet qui primi erant, ad affectum terrenorū relabētibus, aut certē minus amātibus: & nouissimi, primi, ihs scilicet qui nouissimi erāt, plusquam qui primi, propter nomen CHRISTI, se suāq; abdicantibus, & eundem magis amantibus. Et si id: Multi autem primi, erunt nouissimi: & nouissimi, primi: dictum sit de Iudæis & gentibus. Nam Iudæi tempore ueteris legis erant primi, & præcedebant sequendo deum, gentiles: ultimi adueniente autē noua, multi Iudæorū effecti sunt nouissimi, & multi gentiliū primi: ut qui omnibus relictis, CHRISTVM sunt secuti. Ergo nitamur abdicatione nostri & nostrorū, sequi CHRISTVM, non pro alio nomine quā CHRISTI: face quidem amoris accensa in cordibus nostris: & cētuplum accipiemus in hoc mundo, & uitam æternā hereditate possidebimus in altero, in quo gaudiū nobis nunquā defuturum est, per benedictionem summi patris, & filij eius domini nostri, et spiritus sancti infusoris totius boni, qui deus sunt unitrinus. Cui laus, honor, decus, uirtus, gloria & gratiarū actio in perennia seculorum secula, Amen.